

UDK 794.91:159.9

364.278-053.6

Prethodno priopćenje

Primljeno: 16. siječnja 2012.

ŽIVOTNI CILJEVI ADOLESCENATA SKLONIH KOCKANJU

Doc. dr. sc. Vesna Bilić
Učiteljski fakultet, Zagreb

Sažetak: Učestalo sudjelovanje adolescenata u igranju različitih nestrategičkih i strateških igara za novac ili nešto od monetarne vrijednosti, uz rizik i nadu da će se povećati materijalna dobit igrača iako se dobici/gubici zasnivaju na slučajnosti, a koje zajednički nazivamo kockanjem, izaziva sve veću zabrinutost zbog progresivnog povećanja ozbiljnih problema vezanih uz takve aktivnosti.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati razlikuju li se učenici skloni različitoj učestalosti kockanja prema spolu, vrsti škole koju pohađaju, školskom uspjehu i izostancima te obrascu životnih ciljeva.

U istraživanju su sudjelovala 403 (49,6% ž; 50,4% m) učenika trećih razreda gimnazija i srednjih strukovnih škola u Republici Hrvatskoj, prosječne dobi od 17,2 godine.

Rezultati pokazuju da mladići statistički značajno češće kockaju od djevojaka te da učenici koji učestalije kockaju u većoj proporciji dolaze iz strukovnih škola, postižu lošije školske rezultate i češće izostaju.

Diskriminacijskom analizom utvrdili smo da se učenici skloni različitoj učestalosti kockanja razlikuju u obrascu životnih ciljeva. Pritom oni koji su manje skloni kockanju više vrednuju važnost zajednice i osobnog rasta i razvoja odnosno intrinzične životne ciljeve ili ciljeve usmjerene na samoostvarenje, a oni skloniji kockanju više vrednuju važnost bogatstva i slave, tj. ekstrinzične životne ciljeve.

Zanemaren, a važan zadatak škole jest da pruži mladima relevantne informacije o zabludama, rizicima i posljedicama kockanja, ali i da ih usmjerava na smislen i angažiran život koji pridonosi većoj subjektivnoj dobrobiti, zadovoljstvu i sreći.

Ključne riječi: adolescenti, kockanje, životni ciljevi, školski uspjeh, srednje škole.

Uvod

Kockanje je danas za mnoge adolescente čest i društveno prihvatljiv oblik zabave bez obzira igraju li različite nestrategičke igre koje se isključivo oslanjaju na sreću (lutrijske igre, loto, bingo i sl.) ili i one kod kojih određene vještine povećavaju izgleda za pobjedu i osvajanje, najčešće monetarnih dobitaka, tj. strateške igre (kladioničarske igre vezane uz sportske događaje, igre na sreću na automatima i u kasinima, internetsko kockanje i sl.).

Dakle pod kockanjem kao zajedničkim pojmom u ovom radu podrazumijevat ćemo bilo koji postupak koji uključuje igranje hazardnih igara

za novac, uz rizik i nadu da će se povećati materijalna dobit iako se dobiti odnosno gubici zasnivaju na slučajnosti (Goldstein i sur., 2009; Koić, 2009).

Iako je kockanje u Hrvatskoj službeno zabranjeno mladima od 18 godina, čini se da je ono realno lako dostupna zabava koja pruža uzbuđenje i mogućnost da se pobjegne od dosade i svakodnevnih problema i pritom uživa u akcijama, neizvjesnosti, iščekivanju, a za smjelost je moguće dobiti i novac kao nagradu, pa ne iznenađuje što je osobito privlačno adolescentima. Novije studije ukazuju na zabrinjavajuću proliferaciju i progresivno povećanje ozbiljnih problema vezanih uz kockarske aktivnosti adolescenta diljem svijeta. Istraživanja provedena u SAD-u, Kanadi, Velikoj Britaniji, Norveškoj i Australiji pokazuju da 63–82 % adolescenata u dobi od 12 do 17 godina kocka tijekom godine, dok ih je 10–15 % u opasnosti od razvoja ozbiljnih kockarskih problema, a 4–7 % pokazuje ozbiljne obrasce patološkog kockanja (Monaghan, Derevensky, Sklar, 2008). Koić i Medved (2009) upozoravaju na ozbiljnost i raširenost kockarskih aktivnosti i među hrvatskim srednjoškolcima, a utvrdili su da igre na sreću igra njih 50,2 %. Kako kockanje postaje sve više globalni fenomen, zabrinjavajuće raširen među mladima, novije studije skreću pozornost na njihove motive, osobito onih koji su skloni rekreativnom ili socijalnom kockanju, za razliku od ranijih studija u čijem su fokusu bili patološki kockari.

Pretpostavlja se da je kockanje najčešće motivirano: a) željom za osvajanjem novca ili povećavanjem bogatstva, a problem često nastaje zbog iskrivljene spoznaje o mogućnostima za pobjedu (Neighbors i sur., 2002); b) željom da se doživi uzbuđenje ili pobjegne od dosade (Neighbors i sur., 2002); c) željom za zabavom i užitkom (hedonistički motiv) (Kasser i sur. 2004); d) željom za druženjem (socijalni motivi).

Burger, Dahlgren i MacDonald (2006) navode da 80% mladih ima ekstrinzične, a 65% intrinzične motive za kockanje ili nastoje zadovoljiti obje potrebe pa, iako se čini da kockaju radi zabave (intrinzična motivacija), oni istovremeno gaje nadu da će osvojiti novac (ekstrinzična motivacija). Početni razlozi za kockanje radi novca i maksimaliziranja bogatstva s vremenom i većom učestalošću prerastaju u zadovoljstvo, uzbuđenje, uživanje. Prema teoriji očekivanja motivacija može biti i rezultat privlačnosti cilja, tj. pretpostavlja se da odabir ponašanja ovisi o snazi očekivanja privlačnog ishoda koji za pojedinca ima značenje ili potencijal nagrade te vjerovanju da će ga izvedba dovesti do cilja, a nagrada će zadovoljiti važne potrebe koje su dovoljno jake da se uloženi trud čini smislenim (Vroom, 1964). U svakom slučaju, motivi, težnje ili želje usmjeravaju djelovanje prema određenim ciljevima u životu.

Životni ciljevi opisuju težnje ljudi, njihove aspiracije i planove te pokazuju čemu oni pridaju važnost (Dinić, 2010), tj. pokazuju buduću orijentaciju (Rijavec, Miljković, Brdar, 2008; Brdar, Anić, 2010). S obzirom na

sadržaj, životni ciljevi dijele se u dvije kategorije: a) intrinzične i b) ekstrinzične (Kasser, Ryan, 1996).

Intrinzični ciljevi odnose se na osobni rast i razvoj, povezanost s ljudima, doprinos zajednici i zdravlje, a s obzirom da imaju tendenciju zadovoljavanja unutarnjih potreba, nazivaju se i unutarnjim ciljevima (Sheldon, Kasser, 2008). Češće se povezuju sa «samoodređenim» ponašanjem, a takvi pojedinci opisuju se kao više orijentirani na «angažiran i smislen život» (Brdar, Anić, 2010, str. 169). Intrinzični se ciljevi više povezuju uz sreću, životni stil u kojem su zadovoljene osobne potrebe te manifestnu humanost i brižnost prema drugim ljudima. Ekstrinzični ciljevi odnose se na stjecanje bogatstva (materijalnih dobara), financijski uspjeh, popularnost ili slavu te izgled i klasificiraju se kao vanjski s obzirom na fokus priznanja od drugih i njihove pohvale (Sheldon, Kasser, 2008). Općenito, a osobito kad je riječ o mladim ljudima, nije dovoljna samo spoznaja o njihovim težnjama i ciljevima već i ono što je u njihovoj pozadini, a takvo sagledavanje pridonosi razumijevanju njihova trenutnog i budućeg ponašanja. Kako je u kockarske aktivnosti različito intenzivno uključen sve veći broj učenika naših srednjih škola, smatramo potrebnim skretati pozornost na taj problem koji u društvu često ostaje nevidljiv ili, bolje rečeno, maskiran kao zabava ili zabluda, budući da posljedice kockanja nisu evidentne kao u slučaju droge i alkohola. Nedovoljna svijest o posljedicama i nedostatak preventivnih aktivnosti u školama pogoduju ekspanziji tog problema. Budući da vjerujemo da je dobro polazište svih preventivnih programa poznavanje ciljeva mladih, odlučili smo u ovom radu ispitati razlikuju li se učenici manje ili više skloni kockanju prema samoprocjeni važnosti životnih ciljeva.

Metodologija

Cilj je ovog istraživanja ispitati razlikuju li se učenici skloni različitoj učestalosti kockanja prema spolu, vrsti škole koju pohađaju, školskom uspjehu i izostancima te obrascu životnih ciljeva.

Zbog toga su provjeravane sljedeće hipoteze:

- H₁ Učenici različite učestalosti kockanja razlikuju se po spolu.
- H₂ Učenici koji učestalije kockaju od svojih kolega koji iskazuju manju sklonost kockanju razlikuju se prema školskim varijablama: vrsti škole, školskom uspjehu i izostancima.
- H₃ Ispitanici skloni različitoj učestalosti kockanja razlikuju se u vrednovanju važnosti životnih ciljeva.

Sudionici

U istraživanju su sudjelovala 403 učenika trećih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj, od čega su 272 učenika dolazila iz trogodišnjih i

četverogodišnjih strukovnih škola, a 131 učenik iz gimnazija. Sudjelovali su učenici iz Daruvara, Gradiške, Grubišnog Polja, Novske, Karlovca, Splita i Zagreba. Prosječna dob sudionika bila je $M=17,2$ ($sd=0,50$). U pogledu spolne strukture, u uzorku se nalazilo 200 učenica (49,6%) i 203 učenika (50,4%), dok među učenicima gimnazije dominiraju djevojke (61,8%), a među sudionicima iz strukovnih škola značajno je veći broj mladića (56,3%). Razlika u spolnoj strukturi poduzoraka po školama je značajna ($\chi^2=10,85$; $df=1$; $p<,01$).

Mjerni instrumenti

U radu su korišteni sljedeći instrumenti:

1. Za potrebe ovog rada složen je anketni upitnik sastavljen od dva seta pitanja:

- a) prva skupina pitanja odnosila se na **biografske varijable** (spol, dob)
- b) druga skupina odnosila se na **školske varijable**: vrstu škole (strukovne, gimnazije), opći školski uspjeh, izostanke (opravdani, neopravdani).

2. **Skala učestalosti kockanja** konstruirana je za potrebe ovog rada, a uvodno su objašnjeni korišteni pojmovi (kockanje i sl.). Ispitanici su na skali od šest stupnjeva procjenjivali svoje sudjelovanje (nikada, ponekad uz predviđene gubitke, manje od jednom na mjesec, barem jednom na mjesec, često i ponavljano u posljednjih dvanaest mjeseci; vrlo često) u specifičnim kockarskim aktivnostima (10 čestica): igranje lutrijskih igara, lota i sl.; sudjelovanje u kartaškim igrama za novac (poker, *baccart* i sl.); klađenje vezano uz sportske događaje (sportske kladionice); klađenje na konjskim i sličnim virtualnim utrkama; bingo; *slot-mašine*; kockanje u kasinima; igre vještina; igranje kockama (*craps* i sl.); internetsko kockanje. Tako formirana skala imala je zadovoljavajuću pouzdanost tipa interne konzistentnosti (Cronbachov $\alpha=0.86$).

3. Za **procjenu važnosti životnih ciljeva** korištena je Skala životnih ciljeva (Kasser, Ryan, 1996) sastavljena od 35 čestica kojima se procjenjuju:

- a) intrinzični ciljevi: osobni rast i razvoj (prihvatiti sebe, učiti nove stvari); odnosi (imati prijatelje i bliske odnose s ljudima); doprinos zajednici (pomagati ljudima) i zdravlje te
- b) ekstrinzični ciljevi: bogatstvo (biti bogat, imati puno skupih stvari); izgled – imidž (biti privlačan, postići poželjan izgled); slava (biti slavan, pojavljivati se u medijima, izazivati divljenje drugih).

Učenici su na skali od sedam stupnjeva procjenjivali koliko im je svaki cilj važan (od 1 – uopće nije važan do 7 – jako važan).

Postupak

Istraživanje je provedeno u travnju i svibnju 2010. godine, a ispitanici su u njemu sudjelovali anonimno i dobrovoljno. U općoj uputi objašnjeni su svrha i ciljevi istraživanja te korišteni pojmovi. Primjena upitnika bila je grupna (po odjelima) i nije bila vremenski ograničena.

Rezultati

a) Formiranje skupina na skali učestalosti kockanja

Skupine različite učestalosti kockanja formirali smo na temelju njihovih samoprocjena na skali učestalosti kockanja, a ukupan rezultat za svih deset čestica izračunali smo kao prosječni rezultat. Deskriptivna statistika pokazala je da je kockanje u našem uzorku relativno slabo učestalo ($M=0,52$; $S. d.= 0,774$). Na temelju tako formiranih rezultata sudionike smo s obzirom na medijan distribucije podijelili u dvije skupine:

a) one čiji je rezultat na medijanu distribucije ili ispod njega ($C=0,20$), a takvih sudionika, svrstanih u skupinu slabije učestalosti kockanja, bilo je 214 ili 53,1%

b) one čiji je rezultat bio iznad medijana distribucije ($N=189$; 46,9% cijelog uzorka), tj. koji učestalo kockaju.

b) Razlike među skupinama

Osnovne biografske varijable

Od ukupno 203 mladića koji su sudjelovali u istraživanju, njih 64,5 % potvrdilo je da kocka češće nego njihovi kolege (35, 5%). Od ukupno 200 djevojaka njih 29 % češće kocka u odnosu na 71 % svojih kolegica nesklonih kockanju. Utvrdili smo da mladići statistički značajno češće kockaju od djevojaka ($\chi^2=51.07$; $df=2$; $p<.01$), čime je potvrđena prva hipoteza.

«Školske» varijable i kockanje

Od školskih varijabli analizirana je vrsta škole, školski uspjeh i izostanci.

Od 131 učenika gimnazija koji su sudjelovali u ovom istraživanju, njih 32,1 % češće kocka od svojih kolega. Za razliku od gimnazijalaca, od ukupno 272 učenika strukovnih škola, njih 54% češće kocka od kolega iz iste vrste škola. Utvrdili smo da učenici koji češće kockaju u većoj proporciji dolaze iz strukovnih škola ($\chi^2=17.16$; $df=1$; $p<0.001$).

Analizom općeg uspjeha učenika utvrdili smo da učenici koji češće kockaju ($N = 189$; $M= 3,67$; $s.d. = 0,79$) od svojih kolega ($N = 214$; $M = 4, 01$; $S.d. = 0,7$) imaju i lošiji opći uspjeh ($t=4.61$; $df=401$; $p<0.001$).

Od ukupno 178 učenika koji ne izostaju, njih 65,7 % i ne kocka, a 34,3 % učestalo kocka. Od 177 učenika sklonih povremenom izostajanju njih 52 % sklono je i učestalom kockanju, dok 48 % njihovih kolega ne pokazuje takav problem. Od 43 učenika koji vrlo često izostaju, njih čak 81,4 % učestalo i

kocka. Postoji statistički značajna razlika u učestalosti izostanaka ovisno o kockanju. Sudionici koji češće kockaju skloniji su i češćim izostancima ($\chi^2=33.74$; $df=2$; $p<0.001$). Dobivenim rezultatima potvrđena je druga hipoteza.

Važnost životnih ciljeva i kockanje

Rezultate na skalama životnih ciljeva usporedili smo tako što smo za svaku skalu životnih ciljeva izračunali prosječan rezultat (suma podijeljena s brojem čestica).

	Ispod medijana na skali učestalosti kockanja	Iznad medijana na skali učestalosti kockanja	t	P
Životni cilj	M (SD)	M (SD)		
Bogatstvo	22.97 (6.10)	24.12 (6.60)	1.75	.08
Slava	16.60 (17.95)	17.95 (7.82)	1.68	.09
Imidž	21.78 (6.87)	21.84 (6.69)	0.09	.93
Osobni rast i razvoj	29.83 (4.79)	25.52 (4.77)	2.66	.01
Odnosi	31.31 (4.37)	30.31 (4.45)	2.21	.02
Zajednica	27.61 (5.45)	25.28 (6.27)	3.86	<.001
Zdravlje	31.54 (4.30)	30.38 (4.72)	2.53	.01

Napomena: * $p<.05$; ** $p<.01$.

Tablica 1. Procjena važnosti životnih ciljeva skupina učenika različite učestalosti kockanja

Statistički značajne razlike među dvjema skupinama sudionika utvrdili smo na životnim ciljevima osobnog rasta i razvoja, odnosa, zajednice i zdravlja. Navedene životne ciljeve sudionici manje skloni kockanju cijene više od sudionika koji se češće kockaju. S druge strane, postoji trend da sudionici iznad medijana, tj. skloniji kockanju, više cijene bogatstvo i životnu slavu ($p<0.01$).

S obzirom da je važnost navedenih životnih ciljeva međusobno povezana (npr. važnost odnosa s važnošću osobnog rasta i razvoja korelira 0.72, a važnost bogatstva i imidža 0.65), pa neke od opaženih razlika mogu biti uvjetovane interkorelacijama među varijablama, te da nas zanima koliko na temelju važnosti životnih ciljeva dobro možemo razlikovati sudionike manje i više sklone kockanju, proveli smo linearnu diskriminacijsku analizu.

Linearna diskriminacijska analiza rezultirala je značajnom diskriminacijskom funkcijom (karakteristični korijen= 0.06, Wilksova lambda=.95, $r_c=0.24$; $df=7$; $\chi^2=21.64$; $p<.01$).

	Funkcija
	1
Zajednica: važnost	,788
Osobni rast i razvoj: važnost	,553
Odnosi: važnost	,482
Zdravlje: važnost	,405
Slava: važnost	-,383
Bogatstvo: važnost	-,361
Imidž: važnost	-,041

Tablica 2. Tablica diskriminacijskog sklopa – korelacije diskriminacijskih varijabli i diskriminacijske funkcije

Pozitivni pol diskriminacijske funkcije koja najbolje razlikuje dvije skupine sudionika opisuju visoki rezultati na skali važnosti životnog cilja zajednice te osobnog rasta i razvoja, a negativni pol važnost životnih ciljeva bogatstva i slave.

Na temelju grupnih centroida na diskriminacijskoj funkciji prema kojima je rezultat sudionika ispod medijana 0.23, a onih iznad medijana -0.26, možemo zaključiti da se sudionici koji su skloni različitoj učestalosti kockanja razlikuju u obrascu životnih ciljeva, čime je potvrđena i treća hipoteza ovog istraživanja. Pritom oni koji su manje skloni kockanju više vrednuju važnost zajednice i osobnog rasta i razvoja, a oni skloniji kockanju važnost slave i bogatstva. Ipak treba naglasiti da je razlikovanje dviju skupina relativno slabo. Na temelju poznavanja njihovih životnih ciljeva, možemo 59.4% sudionika klasificirati u pripadajuću skupinu prema kockanju, što predstavlja napredak od 9.4% u odnosu na raspored po slučaju.

Rasprava

Spolne razlike i sklonosti kockanju

U ovom, kao i u nizu drugih istraživanja, potvrđeno je da mladići statistički značajno češće kockaju od djevojaka (Hardoon, Gupta, Derevensky, 2004; Derevensky, Dickson, Gupta, 2008). Razlike po spolu uočavaju se u učestalosti, izboru igara i ciljevima kockanja. Rezultat prema kojemu 64,5% mladića i 29% djevojaka češće kocka od svojih kolega sukladan je rezultatima istraživanja koje su proveli Derevensky, Dickson i Gupta (2008), koji navode da jednom tjedno kocka dvostruko više mladića (66%) nego djevojaka (33%). Dok djevojke češće biraju igre koje se baziraju na sreći (bingo, loto i sl.), mladići su skloniji igrama koje pretpostavljaju određene vještine i znanja kao

što su primjerice sportska kladjenja ili kartaške igre (Heater, Patton, 2006; Koić, Medved, 2009). Dobiveni rezultat može se obrazložiti i različitim ciljevima kockarskih aktivnosti kod mladića i djevojaka. Djevojke češće kao ciljeve kockanja navode bijeg od usamljenosti i dosade ili pokušaj da se oslobode anksioznosti i neugodnih emocija (Heater, Patton, 2006). Za razliku od njih, mladiće privlači akcija, potreba za uzbuđenjem i preuzimanje rizika (Heater, Patton, 2006), a materijalni dobitak kao cilj ujedno je i simbolički izraz uspjeha i pobjede (Burger, Dahlgren, MacDonald, 2006) koji može povećati poštovanje vršnjaka (Derevensky, Dickson, Gupta, 2008) i tako zadovoljiti važne potrebe adolescenata.

*Povezanost obrazovnog konteksta i uspjeha
sa životnim ciljevima i sklonošću kockanju*

Očekivan je i rezultat da učenici koji učestalije kockaju u većoj proporciji dolaze iz strukovnih škola, postižu lošije školske rezultate i češće izostaju, što je potvrđeno i u drugim istraživanjima (Langhinrichen-Rohling i sur., 2004; Goldestein i sur., 2009).

Obrazovni kontekst može biti važan izvor za razumijevanje učenika, osobito njihovih životnih ciljeva. Prema istraživanjima, gimnazijalci su preopterećeni školskim obvezama: na nastavi provode više od 6 h dnevno. Nakon toga njih 45 % priprema se za školu više od 3 h, a 10% i više od 5 h dnevno (Bezinović, Ristić Dedić, 2004). Budući je čest cilj gimnazijalaca nastavak obrazovanja, a uvjet za njegovu realizaciju jest bolji školski uspjeh koji ovisi i o pojačanom angažmanu i uloženom trudu, ostaje im malo slobodnog vremena za druge aktivnosti. Usmjerenost na akademski uspjeh otvara mogućnost i bolje životne perspektive, pa se može vjerovati da sve to ima utjecaj i na njihove životne ciljeve.

Za razliku od njih, u strukovne škole, osobito trogodišnje, obično se upisuju učenici prethodno lošijeg uspjeha, slabije motivirani za nastavak obrazovanja i manje usmjereni na postizanje akademskih rezultata. Uz sve to, učenici strukovnih škola značajno su manje opterećeni nastavom i pripremom, njih 53 % dnevno se priprema za školu do 1 h, a $\frac{3}{4}$ učenika smatra da im školski programi nisu prezahtjevni (Bezinović, Ristić Dedić, 2004), što im ostavlja više slobodnog vremena koje, osobito ako je nestrukturirano, može biti i značajnim prediktorom kockarskih problema (Moore, Ohsuko, 2000; prema Delfabbro, Lohn, Grabosky, 2006).

Na strukovne škole obično se gleda kao na one «koje proizvode niskokvalificirane kadrove koji će ostati na dnu socijalne ljestvice» (Ilišin, Mendeš, Potočnik, 2003, str. 67). Učenici strukovnih škola nailaze na brojne objektivne prepreke za nastavak obrazovanja, usmjereni su na svijet rada, ali se obično zapošljavaju na nesigurnim, lošije plaćenim i rizičnim poslovima. Kad

učenici uvide da ne mogu ostvariti svoje osobne i akademske ciljeve, mogu osjećati frustraciju i reagirati neprihvatljivim oblicima ponašanja.

Dakle nezahjevne edukacijske sredine kakve su različite strukovne škole ne pružaju ni velike izgleda za akademske i životne uspjehe, pa je moguće da se njihovi učenici osjećaju depriviranima i onemogućenima u ostvarivanju prestižnih ciljeva koje drugi vrednuju. U takvoj situaciji mogućnost osvajanja novca kao simbola uspjeha i mogućnosti poboljšanja socioekonomskog statusa na lagan i socijalno prihvatljiv način čini se osobito privlačnom za ovu skupinu učenika, pa je to možda i mogući razlog učestalijeg sudjelovanja u različitim kockarskim aktivnostima. Različite životne sredine i situacije u kojima žive učenici pred njih stavljaju specifične zahtjeve i vrše određen pritisak, što neminovno ima utjecaja i na formiranje njihovih životnih ciljeva (Hofer, Peetsma, 2005).

Vjerojatno životni ciljevi igraju važnu ulogu u motiviranju učenika za uspjeh, ali vrijedi i obrnuta relacija u kojoj školski uspjeh može utjecati na formiranje životnih ciljeva. Nažalost, za neke adolescente školski uspjeh jednostavno nije prioritet, oni su orijentirani na održavanje neformalnih društvenih veza i zabavu. Budući da se kockanje shvaća kao atraktivna i potencijalno profitabilna zabava, moguće je da učenicima koji su skloni takvim aktivnostima školski rezultati nisu toliko važni ili preferiraju druge ciljeve zanemarujući školske. Svakako jedan od mogućih razloga lošijeg uspjeha može biti trošenje vremena i zaokupljenost kockarskim aktivnostima. Učenici koji imaju slabiji prosjek ocjena prema rezultatima ovog istraživanja skloniji su kockanju, a lakše se upuštaju i u veće kockarske rizike (Goldestein i sur., 2009). Dakle za vjerovati je da školski neuspjeh može biti razlog za uključivanje u kockanje, ali i jedna od posljedica takvih aktivnosti. No kako školski uspjeh ima važne implikacije za budućnost, moguće je da adolescenti koji doživljavaju neuspjeh postaju svjesni da to može otežavati realizaciju njihovih životnih ciljeva te traže alternativne načine da ih ostvare, a to bi bilo zanimljivo provjeriti u budućim istraživanjima.

Vrlo su često školski neuspjeh i nezadovoljstvo školom razlozi za izbjegavanje nastave te općenito utječu na stavove učenika prema školi. Ako učenici u svojim školama ne mogu optimalno zadovoljiti svoje potrebe i ne doživljavaju uspjeh ni potporu u realizaciji svojih potencijala, pa i mogućnost za ostvarivanje životnih ciljeva, češće će izostajati iz škole. Prema rezultatima ovog istraživanja učenici koji učestalije kockaju učestalo i izostaju iz škole. I u drugim istraživanjima također je utvrđen pozitivan odnos između izostajanja učenika s nastave i kockanja (Langhinrichen-Rohling i sur., 2004) te naglašena tendencija potpunog napuštanja škole. S druge strane, trošenje vremena na kockanje i kockarski problemi u kombinaciji s neuspjehom i nezadovoljstvom školom mogu dovesti do povećanog izostajanja učenika. Dakle krug neuspjeha je samoobnavljajući, tj. izostajanje korelira s neuspjehom, neuspjeh potiče na izostajanje, a udruženi mogu postati prediktori različitih oblika rizičnih

ponašanja. U nekim obrazovnim sredinama učenici koji češće kockaju i izostaju vjerojatno slijede mišljenje da su škola i uspjeh sporedna stvar te zbog svojih stavova i ponašanja mogu čak biti popularni i imati osjećaj pripadnosti.

Važnost životnih ciljeva i kockanje

Prema rezultatima ovog istraživanja učenici koji učestalije kockanju više vrednuju važnost bogatstva, popularnosti ili slave, tj. ekstrinzične životne ciljeve, dok učenici koji iskazuju manju sklonost kockanju više vrednuju važnost zajednice i osobni rast i razvoj, tj. intrinzične životne ciljeve.

Dobiveni rezultat prilično je očekivan, a sukladan je rezultatima drugih recentnih istraživanja (Neighbors i sur, 2002; Felsher, Derevensky, Gupta, 2003; Blaszczyński, Nower, 2008).

U uvodu smo rekli da privlačnost cilja može biti važan poticaj za ponašanje, pa stoga adolescenti navode novac kao primarni motiv za početak kockanja (Felsher, Derevensky, Gupta, 2003), a fantazija o bogatstvu važan je element koji ih potiče da ustraju u kockarskim aktivnostima bez obzira na štetne posljedice (Blaszczyński, Nower, 2008). Kockanje im pruža mogućnost da dobiju «nešto za ništa» odnosno da za svoju aktivnost, koja nije zabranjena i evidentno štetna kao, primjerice, droga, dobiju nagradu, tj. mnogo novca kojim mogu zadovoljiti svoje različite potrebe. Znanstvenici osobito ističu pozitivnu vezu s potragom za uspjehom i autonomijom te potrebu da novcem impresioniraju druge (Sjöberg, Engelberg, 2006). Mladi ljudi vjeruju da bi im novac mogao osigurati neovisnost i odvajanje od roditelja te status, moć i ugled u krugu vršnjaka. Za njih novac nema samo utilitarnu funkciju i ne predstavlja samo monetarnu vrijednost; oni vjeruju da on može dati odgovor na važna pitanja i njihove životne probleme.

Djeca i mladi stavove prema novcu, kao i financijske vještine, ponesu iz svojih obitelji, no internaliziraju i različite stavove i vrijednosti okruženja u kojem žive, pa se dobiveni rezultati mogu objasniti i općenito u našem društvu izraženom potrebom za materijalnom udobnošću i fizičkom sigurnošću (Kasser i sur., 2004). Čak se sugerira da su adolescenti danas materijalistički orijentirana generacija (Chaplin, Roeder John, 2010). Tako Goldberg i sur. (2003) ističu da više od polovine ispitanih učenika od 9 do 14 godina navodi da će kad odrastu biti sretniji zbog toga što će imati više novca. Neka istraživanja sugeriraju da je stjecanje bogatstva kao središnja životna aspiracija materijalistički orijentiranih adolescenata ujedno i važan motiv za kockanje (Blaszczyński, Nower, 2008), a budući da imaju i izraženu težnju prema akumulaciji (Chaplin, Roeder John, 2010), moguće je da kockanje percipiraju kao aktivnost koja im omogućava dolaženje do novca i uvećavanje dobitaka, pa i bogaćenje.

Djeca asimiliraju materijalističke vrijednosti i preko medija koji glorificiraju i promoviraju potrošnju kao novu potrebu i vrijednost. No razlika

između medijske i realne slike života i vrijednosti može rezultirati nesigurnošću zbog osjećaja da su ponuđeni stil života i obilje u stvarnosti neostvarivi. U potrazi za alternativnim načinima u približavanju medijskim prezentacijama i modelima nudi se i kockanje, koje se reklamira kao oblik rekreacije, ugodan način benigne zabave i prilika za brzo bogaćenje koji može dovesti do ostvarenja ciljeva, osobito onih adolescenata koji su socijalno ugroženi.

Vrlo je vjerojatno da značajnijem vrednovanju bogatstva pridonose i ekonomska i socijalna situacija u kojoj žive brojni adolescenti. Istraživanja pokazuju da ljudi u bogatim društvima pridaju manju važnost novcu (Sjöberg, Engelberg, 2006), iz čega se da zaključiti da ekonomska situacija i sve izraženije siromaštvo u kojem živimo mogu biti važan razlog zbog kojeg mladi općenito značajnije vrednuju bogatstvo, ali i razlog zbog kojeg kockaju. Sve izraženiju neimaštinu i polariziranost na bogataše i sve veće skupine depriviranih i marginaliziranih ljudi adolescenti ne samo da vide već i osjećaju u svojim obiteljima i na svojoj koži, pa ne čudi što iz takvih situacija značajnije vrednuju bogatstvo. Iz takve perspektive kockanje može izgledati kao privlačna aktivnost, koja pruža priliku da se promijeni ekonomski nepovoljan položaj nezadovoljnih pojedinaca koji nemaju drugih mogućnosti za stjecanje osobnog bogatstva i prestiža, pa su to i mogući razlozi velike popularnosti kockarskih aktivnosti među siromašnim skupinama stanovnika (Blaszczynski, Nower, 2008).

S druge strane, obiteljsko siromaštvo i nacionalne ekonomske poteškoće kod adolescenata mogu izazvati ozbiljan osjećaj prijetnje i nesigurnosti, osobito za samopoštovanje i egzistenciju (Sheldon, Kasser, 2008). U potrazi za sigurnošću mladi se ljudi okreću kockanju koje ima potencijal promijeniti njihov život.

Iako se često novac odnosno bogatstvo ističe kao glavni motivacijski razlog za kockanje, važno je napomenuti da svi ne kockaju zbog toga, pa je potrebno istaknuti i neke druge važne razloge kao što su impulzivnost, sklonost ovisnosti i potreba za uzbuđenjem koje se dovodi u vezu i s ekstrinzičnim aspiracijama (Dinić, 2010), a koje nisu obuhvaćene u ovom istraživanju. Unatoč bliskoj vezi između novca i kockanja, malo je istraživanja koja ispituju taj problem kod adolescenata, pa se budućim istraživačima sugerira ispitati kako bogatstvo kao cilj utječe na uključivanje i tranziciju od rekreativnog do patološkog kockanja.

Želja za slavom usko je vezana uz materijalno bogatstvo, priznanje i divljenje (Gountas, 2007). Materijalističko potrošačko društvo potiče ljude da pokazuju svoju popularnost i stvore sliku o sebi na temelju bogatstva (Kasser i sur., 2004). Slave se i prikazuju bogati, snažni, poznati i lijepi, pa nije čudno što vrlo rano čak i djeca mlađa od 10 godina imaju izraženu želju za slavom i bogatstvom (Johnson, McSmith, 2006, prema Gountas, 2007), a osobito ne iznenađuje davanje prioriteta popularnosti kod adolescenata, što je dio

normalnog razvoja. Postati slavan više nije nedostupno običnim ljudima, dapače, tko ima novca, može zakupiti termine na televiziji u različitim emisijama i postati popularan, ali se ljudi javljaju i u emisije u kojima se izlažu različitim neugodnostima nudeći svoju intimu i obiteljske tajne za kratkotrajnu popularnost i eventualnu financijsku dobit te privid uspjeha i slave uz malo truda i bez osobitih zasluga. Dakle materijalna dobra omogućavaju da se postignu poželjne karakteristike ili društveno poželjna slika o sebi (Gountas, 2007). Moguće je da fantazija o slavi također potiče mlade ljude da počnu kockati, a prema rezultatima našeg istraživanja, oni koji učestalije kockaju statistički značajnije vrednuju slavu.

Što su ljudi više usredotočeni na materijalističke ciljeve kao što su novac, slava i status, teže se usredotočuju na osobni rast i razvoj te blisko povezivanje s ljudima i pozitivan socijalni angažman u svome okruženju (Kasser, 2008). Stoga ne iznenađuje dobiveni rezultat da učenici koji su skloniji kockanju, u odnosu na svoje kolege koji iskazuju manju sklonost, kockanju, niže vrednuju važnost zajednice i osobni rast i razvoj odnosno intrinzične životne ciljeve ili ciljeve usmjerene na samoostvarenje. Istraživanja potvrđuju da ljudi s materijalističkom orijentacijom nisu osobito zainteresirani za zajednicu, sebe stavljaju ispred zajednice (Twenge i sur., 2008), pokazuju manje interesa za ciljeve zajednice (Chaplin, Roeder John, 2010), manje su empatični (Kasser, Couch, Ryan, Sheldon, 2004), a na druge gledaju kao na objekte manipulacije s ciljem osobne koristi (Kasser, 2008). Općenito, ekstrinzične aspiracije učestalo se povezuju s rizičnim ponašanjem adolescenta (Kasser, 2008). Pomak prema vanjskim ciljevima kao što su materijalizam i status predstavlja udaljavanje od intrinzičnih ciljeva kao što su zajednica i pripadnost, a može se objasniti strahom i nesigurnošću u kojima žive mladi danas. Twenge i sur. (2008) navode da su mladi puni straha, a velika razina nesigurnosti u okruženju i osjećaj da malo toga mogu promijeniti ne potiče ih na socijalno povezivanje. Ljudi se moraju osjećati sigurnima da bi se mogli usredotočiti na osobni rast i razvoj. Neki su to od mogućih razloga sve ugroženije povezanosti među ljudima i naglašenijih sukoba (Kasser, 2008). Neki autori takvo stanje povezuju s materijalističkom potrošačkom kulturom i njezinim vrijednostima koje ne potiču susretljivost ni dobronamjernost te pogoduju individualizmu i izraženoj sebičnosti, što utječe na sve manju zabrinutost za dobrobit drugih (Twenge i sur., 2008; 2010). Moguće je da ekstrinzični ciljevi udaljavaju mlade od zadovoljavanja osobnih potreba, što rezultira nezadovoljstvom i poteškoćama u funkcioniranju koje vode do antagonizma, netrpeljivosti i impulzivnog ponašanja u međuljudskim odnosima (Dinić, 2010). Za razliku od njih, intrinzični životni ciljevi povezuju se s povećavanom subjektivnom dobrobiti i orijentacijom na smislen život, a koji se osobito kod mladih povezuju sa zdravljem i produktivnim ponašanjem (Brdar, Anić, 2010).

Zaključak

Shvaćanje kockanja kao društveno prihvatljive, atraktivne i potencijalno profitabilne zabave uz nedovoljnu svijest o opasnostima i posljedicama pogoduje zabrinjavajućoj proliferaciji i progresivnom povećanju ozbiljnih problema vezanih uz kockarske aktivnosti, osobito kod mladića. No nažalost, taj problem u hrvatskim školama i društvu gotovo nije prepoznat.

Osobito nepoticajne i neperspektivne obrazovne sredine potiču loš uspjeh i izostanke koji mogu voditi učenike u zonu različitih rizičnih ponašanja, a prema rezultatima ovog istraživanja mogu se povezati i s kockanjem. Zbog toga je važno s ciljem rane identifikacije različitih problema, pa tako i kockarskih, te kvalitetne pomoći adolescentima, integrirati programe prevencije akademskih poteškoća i preventivne programe neprihvatljivog ponašanja.

Sagledavanje životnih ciljeva učenika može pridonijeti razumijevanju njihova trenutnog i budućeg ponašanja. Rezultati ovog istraživanja upozoravaju da učenici koji učestalije kockaju više vrednuju važnost bogatstva i slave, tj. ekstrinzične životne ciljeve, a to se može obrazložiti privlačnošću novca kao cilja, osobito u vremenu i kulturi usmjerenim na materijalne vrijednosti, te željama i iracionalnim vjerovanjima: prvo, da kockanjem mogu ostvariti taj cilj i drugo, da tako mogu zadovoljiti svoje potrebe za: a) uspjehom (ako nisi uspješan u školi, uspjeh i slavu možeš osvojiti posjedovanjem novca); b) autonomijom (novac može osigurati samostalno biranje lagodnih aktivnosti o kojima sam odlučuješ i neovisnost o roditeljima); c) povezanošću, prihvaćenošću i ugledom među vršnjacima, ali postoji i mogućnost da promijene ekonomski i socijalno nepovoljan položaj u kojem žive, a koji može izazvati ozbiljan osjećaj nesigurnosti i straha (za egzistenciju, samopoštovanje i moguće socijalno isključivanje). Dakle u potrazi za zabavom, uzbuđenjem, autonomijom, uspjehom i sigurnošću adolescenti se okreću kockanju, vjerujući da ono ima potencijal promijeniti njihov život potpuno i bez napora, pa to postaje njihov važan cilj i orijentacija, a nesvjesni su i nepripremljeni za opasnosti i nesigurnost u koju ih mogu odvesti takve aktivnosti. No zabluda o osvajanju novca, a time i sreće, otežava im usredotočenost na osobni rast i razvoj, blisko povezivanje s ljudima, angažiran i smislen život i realizaciju osobnih potencijala.

Stoga je važan zadatak škola da pruže djeci relevantne informacije o rizicima i posljedicama kockanja, ali i da ih usmjeravaju na smislen i angažiran život koji pridonosi većoj subjektivnoj dobrobiti i zadovoljstvu.

Literatura:

1. Bezinović, P., Ristić Dedić, Z. (2004). *Škola iz perspektive učenika: Smjernice za promjene*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja – Centar za istraživanje i razvoj.
2. Blaszczynski, A., Nower, L. (2008). *Differences in attitudes toward money between subgroups of gamblers: Implications for smart card technologies an exploration of the Tool and Drug Theories of money gambling*. Sydney: The Queensland Government Tresury.
3. Brdar, I., Anić, P. (2010) *Životni ciljevi, orijentacija prema sreći i psihološke potrebe adolescenata: Koji je najbolji put do sreće?* Psihologijske teme, 19 (1) : 169 – 187.
4. Burger, T. D., Dahlgren, D., MacDonald, C. D: (2006). *College students and gambling: An examination of gender differences in motivation for participation*. College Student Journal, 40 (1): 704 – 714.
5. Chaplin, L. N., Roeder John, D. (2010). *Interpersonal influences on adolescents materialism: A now look at role of parents and peers*. Journal of Consumer Psychology, 20: 176 – 184.
6. Delfabbro, P., Lahn, J., Grabosky, P. (2006). *It's not what you know, but how you use it: statistical knowledge and adolescent problem gambling*. Journal of Gambling Studies. 22 (2), 179-193.
7. Derevensky, J. L. , Dickson, L., Gupta, R. (2008). *Adolescent attitudes toward gambling*. Revista de Brasileira Terapias Cognitivas, 41 (1) .
8. Dickson, L., Derevensky, J., Gupta, R. (2008). *Youth gambling problems: Examining Risk and protectiv factors*. International Gambling Studies, 22: 321-328.
9. Dinić, B. (2010). *Odnos intrinzičnih i ekstrinzičnih aspiracija sa Zucermanovim modelom ličnosti*. Psihologijske teme, 19 (1): 203 -219.
10. Felsher, J. R., Derevensky, J. L., Gupta, R. (2003) *Parental Influences and Social Modelling of Youth Lottery Participation*. Journal of Applied Social Community and psychology, 13: 361-377.
11. Goldstein, A. L., Walton, M. A., Cunningham, R. M., Resko, S. M., Duan, L. (2009). *Correlates of Gambling Among Youth in Inner City Emergency Department*. Psychology of Addictive Behaviors, Vol. 23, No 1: 113-121.
12. Gountas, S. (2007). *The Need for Fame and Celebrity in Young Consumers*. In: ANZIMAC Conference Proceedings «Reputation, Responsibility, Relevance», Otago University, Dunedin.
13. Hardoon, K., Gupta, R., Derevensky, J. (2004). *Psychosocial variables associated with adolescent gambling*. Psychology of Addictive Behaviors, 18: 170-179.
14. Heater, J., Patton, D. (2006). *Gender differences in problem gambling behaviour from help-line callers*. Journal of gambling Issues, 16: 1- 14.
15. Hofer, M., Peetsma, T. (2005). *Societal values and school motivation. Students'goals in different life domains*. European Journal of Psychology Education, 20 (2): 203 – 208.
16. Ilišin, V., Mendeš, I., Potočnik, D. (2003). *Politika prema mladima u obrazovanju i zapošljavanju*. Politička misao, 40 (3): 58 – 89.

17. Kasser, T. (2008). *Values and Prosperity*. London: Sustainable Development Commission.
18. Kasser, T., Ryan, R. M. (1996). *Further examining the american dream: Differential correlates of intrinsic and extrinsic goals*. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22: 280 – 287.
19. Kasser, T., Ryan, R. M., Couchman, C. E., Sheldon, K. M. (2004) *Materijalističke vrijednosti: Njihove uzroke i posljedice*. In: Kasser, T., Ryan, R. M. (Eds.) *Psychology of consumer culture: The struggle for a good life in a materialistic world*. Washington: DC: American Psychological Association, str. 11 – 28.
20. Koić, E. (2009). *Problematično i patološko kockanje*. Virovitica: Zavod za javno zdravstvo «Sveti Rok» Virovitičko-podravske županije.
21. Koić, E., Medved, B. (2009) *Stavovi mladih o kockanju*. *Hrvatski časopis za javno zdravstvo*, 5 (17)
22. Langhinrichsen-Rohling, J. P., Rohde, P., Seeley, J. R., Rohling, M. L. (2004). *Individual, family and peer correlates of adolescent gambling*. *Journal of Gambling Studies*, 20:23-46.
23. McNamara, J. K. Willoughby, T., (2010). *A Longitudinal Study of Risk-Taking Behavior in Adolescents with Learning Disabilities*. *Learning Disabilities Research & Practice*, 25(1): 11-24.
24. Monaghan, S., Derevensky, J., Sklar, A. (2008) *Impact of gambling advertisements on children and adolescents. Policy recommendations to minimize harm*. *Journal of Gambling Issues*, 22: 252 – 274.
25. Neighbors, C., Lostutter, T. W., Cronce, J. M.; Larimer, M. E. (2002). *Exploring College Student Gambling Motivation*. *Journal of Gambling Studies*, 18(4): 361-370.
26. Rijavec, M., Miljković, D., Brdar, I. (2008). *Pozitivna psihologija: znanstveno istraživanje ljudskih snaga i sreće*. Zagreb: IEP-D2.
27. Sheldon, K. M., Kasser, T. (2008). *Psychology threat and extrinsic goal striving*. *Motivation and Emotion*, 32: 37 – 45.
28. Sjöberg, L., Engelberg, E. (2006). *Attitudes to economic risk taking, sensation seeking and values of economic specializing in finance*. Stockholm: Center for Risk Research (SSE/EFI Working paper).
29. Twenge, J. M., Gentile, B., Dwall, C. N., Ma, D., Lacefield, K., Schurtz, D. (2010.) *Birth cohort increases in psychopathology among young Americans, 1938 – 2007: A cross-temporal meta-analysis of the MMP*. *Clinical Psychology Review*, 30 (2): 145 – 154.
30. Twenge, J. M., Konrath, S., Foster, J. D., Compell, W. K., Bushman, B. J. (2008). *Egos inflating over time: A cross-temporal meta-analysis of the Narcissistic Personality Inventory*. *Journal of Personality*, 76 (4):875-901.
31. Vroom, V. H. (1964) *Work and Motivation*. New York: Wiley.

Life Goals of Adolescents Prone to Gambling

Summary: Frequent involvement of adolescents in playing different non-strategy and strategy games for money or something else of monetary value, called gambling, while taking chances and hoping that it will increase their material gain, even though winning and losing are purely based on chance, has caused a growing concern about the progressive increase in serious problems related to such activities.

The aim of this study was to examine whether different frequency of gambling is determined by gender, the type of school the students attend, academic achievement, absences and the pattern of life goals.

The study was conducted on 403 (49,6% female, 50,4% male) third-grade students of grammar schools and secondary vocational schools in the Republic of Croatia and their average age was 17.2 years.

The results have shown that boys gamble significantly more often than girls and those students who gamble more frequently mainly attend secondary vocational schools, achieve poorer school results and are often absent from classes.

Discriminant analysis has shown that students who have different patterns of gambling frequency also have different life goals patterns. Accordingly, those who are less likely to gamble value the importance of community and personal growth and development more, i.e. intrinsic life goals and self-realisation orientated goals; those who are prone to gambling are more likely to value the importance of wealth and fame, i.e. extrinsic life goals.

An overlooked but important task of schools is to provide young people with relevant information on delusions, risks and consequences of gambling, and to encourage them to have meaningful and engaged lives that contribute to a greater subjective well being, satisfaction and happiness.

Key words: adolescents, gambling, life goals, academic achievement, life goals.

Lebensziele der zum Glücksspiel neigenden Jugendlichen

Zusammenfassung: Die häufige Beteiligung der Jugendlichen an verschiedenen nichtstrategischen und strategischen Spielen ums Geld oder um einen anderen finanziellen Gewinn, die mit dem Sammelbegriff Glücksspiel bezeichnet werden, weil sie mit dem Risiko und der Hoffnung verbunden sind, einen materiellen Vorteil der Spieler herbeizuführen, obwohl die Gewinne bzw. Verluste auf Zufall beruhen, ruft immer größere Besorgnis wegen der progressiven Zunahme ernsthafter Probleme hervor, die mit solchen Aktivitäten einhergehen.

Das Ziel dieser Studie war zu erforschen, ob sich die Schüler, die zu unterschiedlich häufiger Beteiligung am Glücksspiel neigen, nach Geschlecht, Schultyp, Schulleistung, Fehlen in der Schule sowie nach dem Muster der Lebensziele voneinander unterscheiden.

An der Untersuchung haben 403 Schüler (davon 49,6% Mädchen und 50,4% Jungen) der dritten Klassen der Gymnasien und der berufsbildenden Mittelschulen* im Durchschnittsalter von 17,2 Jahren teilgenommen.

Die Ergebnisse zeigen, dass Jungen statistisch signifikant häufiger als Mädchen am Glücksspiel teilnehmen. Ferner zeigen sie, dass die Schüler, die sich häufiger am Glücksspiel beteiligen, proportional häufiger aus berufsbildenden Schulen kommen. Letztere weisen schlechtere Schulleistungen auf und fehlen auch häufiger in der Schule.

Mit Hilfe der Diskriminationsanalyse konnte belegt werden, dass die Schüler, die zu unterschiedlicher Häufigkeit eine Neigung gegenüber Glücksspiel zeigen, sich im Muster der Lebensziele voneinander unterscheiden. Dabei hat sich gezeigt, dass die Schüler, die weniger zum Glücksspiel neigen, der Bedeutung der Gemeinschaft, der persönlichen Entwicklung bzw. der intrinsischen Lebensziele oder auf Selbstverwirklichung ausgerichteten Ziele einen höheren Wert beimessen, während die Schüler, die eine ausgeprägtere Neigung zum Glücksspiel aufweisen, die Bedeutung vom Reichtum und Ruhm, d.h. von extrinsischen Lebenszielen höher einstufen.

Es ist eine vernachlässigte, aber wichtige Aufgabe der Schule, den Jugendlichen relevante Informationen über falsche Vorstellungen, Risiken und Folgen vom Glücksspiel zu vermitteln, aber auch Orientierungshilfen für ein sinnvolles und engagiertes Leben zu geben, und damit zu einem größeren subjektiven Wohlergehen, zur Zufriedenheit und zum persönlichen Glück der Jugendlichen beizutragen.

Schlüsselbegriffe: Jugendliche, Glücksspiel, Lebensziele, Schulleistung, Mittelschulen.

* Nach der 8-jährigen Pflichtschule (Primarstufe und Sekundarstufe I) erfolgt die sekundäre Bildung in Kroatien in 4-jährigen Gymnasien und in 4- oder 3-jährigen berufsbildenden Mittelschulen.